

П. Б. Волянський,
Інститут державного управління у сфері цивільного захисту
Національного університету цивільного захисту

МЕДИЧНА РОЗВІДКА ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ПРОЦЕСУ ПОДОЛАННЯ МЕДИКО-САНІТАРНИХ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ МИРНОГО ХАРАКТЕРУ

У статті розглянуті методологічні підходи до організації медичної розвідки у зоні надзвичайної ситуації як основи для прийняття управлінських рішень.

In the articles the considered methodological going near organization of medical study service in an area of emergencies of peaceful character.

*Ключові слова: надзвичайна ситуація, наслідки, медична розвідка, управлінське рішення.
Key words: extraordinary situation, consequences, medical secret service, administrative decision.*

ВСТУП

Сучасний розвиток України за умов системної трансформації характеризується як перманентно складний, а часом навіть із провалами екстремальності. Глобальний розвиток людської цивілізації, крім позитивних надбань, породив чисельні загрози життєво важливим інтересам людини і громадянина, суспільства і держави. Значне місце серед цих загроз займають небезпеки техногенно-природної сфери. Багато з них тією, чи іншою мірою притаманні Україні. У зв'язку з цим велика роль у забезпеченні техногенної та природної безпеки відводиться саме Єдиній державній системі цивільного захисту населення і територій [1].

Цілісний захист здійснюється з метою реалізації державної політики, спрямованої на забезпечення безпеки та захисту населення територій, матеріальних і культурних цінностей та довкілля від негативних наслідків надзвичайних ситуацій у мирний час та особливий період, подолання наслідків надзвичайних ситуацій (НС), зокрема наслідків НС на територіях іноземних

держав відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

За даними фахівців Управління прогнозування МНС України за останні десять років тільки в Україні зареєстровано 4607 НС, у тому числі 2515 техногенного, 1658 природного характеру та 434 соціально-політичного характеру. Частка НС державного рівня складає 1,9 % (89 НС), регіонального — 7,3 % (335), решта місцевого та об'єктового рівнів (відповідно 33,6 % та 57,2 %).

Усього внаслідок НС загинуло понад 4,8 тис. осіб, понад 22,4 тис. — постраждало.

Матеріальні збитки, завдані народному господарству внаслідок НС техногенного та природного характеру, оцінюються сумою майже 7,0 млрд грн., при цьому 84 % цієї суми складають збитки від НС природного характеру.

Відповідні дані статистики лише підтверджують актуальність питання відпрацювання злагоджених дій щодо реагування на надзвичайні ситуації всіх функціональних підсистем Єдиної державної системи цивільно-

го захисту.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Розвідка зон руйнування і суцільних завалів здійснюється з метою отримання точних відомостей про обстановку, що склалася в результаті виникнення НС. За даними розвідки визначаються обсяги робіт і черговість їх виконання, потреба в силах і засобах, а також способи ведення рятувальних та інших невідкладних робіт (РтаНР). Доцільно проводити загальну та спеціальну розвідки.

Загальна розвідка проводиться для визначення загального характеру та орієнтовного обсягу руйнувань, пошкоджень та загроз у зоні ураження, встановлення рівнів радіації, площі поширення пожеж, виявлення викидів НХР, уточнення маршрутів руху транспорту та евакуації постраждалих, з'ясування умов проведення рятувальних робіт.

Сили і засоби ведення загальної розвідки повинні містити:

1) літаки та гелікоптери із засобами аерофотозйомки території (міста), а також засобами розшифровки та нанесення отриманих даних на ситуаційну мапу території (міста).

2) загони наземної розвідки, оснащені транспортними засобами, засобами візуального спостереження, портативними радіостанціями, мапами міста, району та місцевості. Загони наземної розвідки складаються з 10-15 висококваліфікованих фахівців з оцінки руйнувань споруд, тепломереж, водогонів та газомагістралей та інших пошкоджень в зоні руйнувань. Вони створюються в районах, а в межах районів — у зоні ураження (один загін на зону).

Організація розвідки повинна бути заздалегідь передбачена штабом цивільного захисту в превентивних планах, які вступають у дію негайно після утворення та виявлення осередків ушкодження або загрози (насамперед медико-біологічної).

Спеціальна розвідка має на меті отримати найбільш повні та точні відомості про завалені та зруйновані споруди, потенційні та реальні людські втрати, характер руйнувань будівель і споруд, мереж комунально-енергетичного господарства, найбільш безпечні шляхи підходу до об'єктів робіт, наявність загроз медичного, епідемічного та радіаційного характеру.

Спеціальну розвідку проводять інженерно-розвідувальні та медико-розвідувальні групи формувань цивільного захисту після загальної розвідки або в комплексі з нею.

Для ведення розвідки в місцях аварій на комунальних і енергетичних мережах створюють розвідувальні підрозділи в складі відповідних служб цивільного захисту (водопостачання, енергопостачання та інше) або в складі інженерної служби та служби медицини катастроф.

Службу розвідки комплектують з підготовлених фахівців, які добре знають об'єкт, його особливості, слабкі ланки. Розвідка повинна дати об'єктивну картину руйнувань і пошкоджень території, характеру та рівня загроз з повнотою, достатньою для прийняття головної і членами комісії з НС правильних стратегічних і тактичних рішень відповідно до стану об'єкта і характеру пер-

шочергових робіт.

Кожне розвідувальне формування (загін) має картографічний матеріал (мапи, схеми, витяги з плану місцевості) району і зон розвідки, маршрутів руху та необхідну технічну документацію про стан мереж і споруд комунального господарства, а також достатнє спеціальне обладнання.

При постановці конкретної задачі розвідувальному формуванню слід встановити: сили і засоби розвідки, вихідний рубіж, маршрут руху, об'єкти розвідки, кінцевий рубіж і пункт збору, термін проведення розвідки, порядок організації зв'язку, заходи із забезпечення безпеки, зміст і термін подання повідомлень.

Важливим документом для забезпечення прийняття оперативних рішень з організації ліквідації наслідків НС є повідомлення, яке повинно бути якомога коротким, мати всю повноту інформації, бути придатним для обробки на ПЕОМ, універсальним (типовим) з метою збору відомостей з різних джерел про надзвичайні фактори.

Повідомлення, отримані з різних джерел, повинні містити об'єктивну інформацію про обстановку, що склалася, для прийняття правильних оперативних рішень з ефективною ліквідації причин і наслідків НС.

У сучасних умовах за допомогою повідомлень, отриманих в результаті аерофотозйомки або даних супутника, створюється ситуаційна мапа території (міста) і відокремлюються найбільш постраждалі райони, місця виникнення і поширення вторинних вражаючих факторів в результаті НС. За цими даними визначаються черговість і послідовність відправки загальних і спеціальних формувань розвідки до постраждалих районів і зон.

Для наступного уточнення даних використовуються повідомлення загальної та спеціальної розвідки, а також різні повідомлення від населення телефонними та іншими каналами зв'язку.

Повідомлення до штабу з ліквідації наслідків НС можуть та повинні бути передані по всіх наявних і доступних каналах зв'язку.

Розподіл формувань розвідки по зонах і ланках ушкодження та її ведення здійснюється відповідно до прийнятого плану.

Розвідку осередків ураження наземними силами і засобами проводять за принципом від периферії зон ушкодження до центру. Водночас збираються дані про сили і засоби швидкого реагування, цивільного захисту та інших служб першого ешелону рятувальних формувань, які вціліли в зоні ураження, та проводиться їх оперативна корекція. На підставі отриманих та опрацьованих даних оцінюються реальні масштаби та наслідки НС, формується і приводяться до дії оперативні плани ліквідації її наслідків.

Далі розглянемо проблему організації спеціального виду розвідки за умов НС, а саме: медичної розвідки.

Медична розвідка — це з'ясування умов, що спричиняють вплив на стан здоров'я особового складу аварійно-рятувальних формувань і постраждалого населення у зоні НС, санітарно-епідемічне благополуччя постраждалої території. Поділяється вона на медико-тактичну і санітарно-епідеміологічну [2].

Завданням медико-тактичної розвідки є збір даних про умови, що впливають на розгортання мобільних

медичних формувань (майданчики, приміщення, споруди та інші об'єкти); умови евакуації (шляхи сполучення, їх характер, проходимість для різних видів транспорту); про місцеві ресурси, що можуть бути використані для організації надання медичної допомоги постраждалим внаслідок НС (лікувально-профілактичні заклади, бази аптечного постачання, наявний санітарний транспорт тощо).

Завданням санітарно-епідеміологічної розвідки є збір даних про санітарний стан постраждалої території розгортання мобільних медичних формувань, населених пунктів і джерел водопостачання; умовах життєзабезпечення особового складу аварійно-рятувальних формувань і постраждалого населення: про епідемічні вогнища, характер інфекційних захворювань, їх джерела і причини поширення (місцеві звичаї харчування і ритуальні традиції, а також про носіїв — комах, гризунів тощо); про засоби видалення і незараження відходів і фекалій; про місцеві санітарні і протиепідемічні заходи.

Разом зі збором необхідних даних про медико-санітарну обстановку медична розвідка проводить деякі невідкладні заходи щодо підготовки майданчиків для розгортання мобільних медичних формувань [3].

Безпосередньо за даними медичної розвідки складається звіт про медико-санітарну обстановку у зоні НС, що є підґрунтям для прийняття управлінських рішень щодо організації процесу подолання медико-санітарних наслідків НС мирного характеру, порятунку життя і збереження здоров'я лідерів у зоні НС.

Під медико-санітарною обстановкою при НС розуміють сукупність умов і факторів, які визначають обсяг, характер і напрями організації медичного забезпечення, необхідного для подолання наслідків техногенної або природної катастрофи (стихійного лиха).

Основними елементами оцінки медико-санітарної обстановки повинні стати:

- величина і структура санітарних втрат серед населення;
- закономірності формування санітарних втрат;
- потреба постраждалих у медичній допомозі;
- санітарно-епідеміологічна ситуація в осередках НС;
- потреба у силах і засобах для медичного забезпечення населення та їх наявність;
- умови роботи медичних формувань;
- умови життєзабезпечення населення.

Плануванню заходів щодо ліквідації НС передусь

прогнозування медико-санітарної обстановки з визначенням найбільш імовірних варіантів перебігу подій за конкретних умов.

Основними параметрами, необхідними для прийняття рішення при організації процесу подолання медико-санітарних наслідків НС природного і техногенного характеру при значній кількості постраждалих, є:

- персональна безпека особового складу аварійно-рятувальних формувань і постраждалого населення;
- дані про саму НС та її класифікацію;
- кількість і характер санітарних втрат;
- уражаючі фактори і характер уражень;
- термін впливу уражаючого фактора на санітарні втрати;
- діагноз ураження, стан, ступінь тяжкості уражених за нозологічними групами;
- обсяг медичної допомоги у зоні НС;
- медичне сортування, робота бригад постійної готовності першої черги Державної служби медицини катастроф;
- шляхи евакуації та можливий час прибуття постраждалих до приймального відділення лікувально-профілактичних закладів.

Таким чином, управління процесом подолання медико-санітарних наслідків НС — це, насамперед, забезпечення адекватного та ефективного управління процесом надання ЕМД (включно проведення медичної розвідки, адекватне медичне сортування на лікувально-евакуаційні заходи) постраждалим внаслідок НС. Одночасно даний процес є невід'ємною частиною зазначеного процесу подолання наслідків НС та підпорядковується загальним законам, засадам, механізмам і принципам управління за умов НС.

Література:

1. Терент'єва А.В. Організаційні заходи та управлінські рішення в період надзвичайної ситуації та ліквідації її наслідків. — Економіка & держава. — 2009. — № 8. — С. 43—44.
 2. Організація медичного забезпечення населення України при природних і техногенних катастрофах / Посібник. За заг. ред. В.О. Волошина, В.Ф. Торбіна. — К.: Медекол, УкрРНВФ "Медицина-Екологія", 1998. — 152 с.
 3. Мобільні формування Державної служби медицини катастроф / С.О. Гур'єв, П.Б. Волянський, С.М. Миронець та інш. — К.: б.в., 2009. — 348 с.
- Стаття надійшла до редакції 26.07.2011 р.*

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА: "САММІТ", "ІДЕЯ", "БЛІЦ ІНФОРМ", "KSS", "МЕРКУРІЙ", "ПРЕСЦЕНТР", "ВСЕУКРАЇНСЬКА ПЕРЕДПЛАТНА АГЕНЦІЯ", "ФЛОРА", "ПЕРІОДИКА", "КОБЗАР", "ДІАДА", "ДОНБАС ДЕ-ЮРЕ", "ДІЛОВА ПРЕСА", "ФАКТОР"